



Cursuri Masive Online Deschise în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice

Massive Open Online Courses in the profesional development of teachers

Roza Dumbraveanu,
conferențiar universitar,
doctor în științe fizico-matematice,
Catedra de informatică și matematică,
Facultatea de Științe ale
Educației și Informatică,
Universitatea Pedagogică de Stat
Ion Creangă, Chișinău

CZU: 37.018.43

Rezumat

Cursurile masive online deschise (MOOC) reprezintă una dintre oportunitățile de dezvoltare profesională a cadrelor didactice. Conceptul de MOOC este nou pentru profesori, nivelul de conștientizare privind disponibilitatea și utilizarea MOOC fiind destul de scăzut în rândul acestora. Lucrarea investighează provocările legate de utilizarea cursurilor MOOC pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice.

Cuvinte-cheie: cursuri electronice, MOOC, dezvoltare profesională a cadrelor didactice.

Abstract

Massive Open Online Courses (MOOC) represent one of the opportunities for the professional development of the teachers. The concept of MOOCs is new for teachers, the level of awareness on availability and usage of MOOCs is quite low among them. The paper investigates the challenges related with delivering MOOCs for the professional teacher development.

Keywords: digital courses, MOOC, professional development of teachers.

MOOC (în articol este utilizată abrevierea originală din limba engleză, întrucât nu este adoptată o abreviere oficială în limba română) reprezintă o varietate de cursuri electronice cu anumite caracteristici specifice [8]. Termenul *MOOC* este unul nou chiar și pentru universitarii din Republica Moldova care au o anumită experiență în domeniul cursurilor electronice. Ideea de a promova MOOC în rândul cadrelor didactice ca mijloc de realizare a cerințelor de dezvoltare profesională continuă a fost lansată în cadrul proiectului „Formarea profesională continuă a cadrelor didactice prin dezvoltarea de cursuri masive online deschise (MOOC)” (2016-2018), în programul bilateral de colaborare dintre România și Republica Moldova.



În codul educației este stipulat: „[...] Dezvoltarea profesională a cadrelor didactice este obligatorie pe parcursul întregii activități profesionale și este reglementată de Guvern. Ea se desfășoară în instituții de învățământ superior și/sau în instituții de formare continuă, în alte organizații ce furnizează servicii educaționale, pe baza programelor de formare profesională acreditate” [3]. Termenii de referință pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice sunt descriși în documentul „Standarde pentru competențele profesionale ale cadrelor didactice” [9].

Documentele de politici reflectă cerințele societății și ale economiei față de educație. Profesorii activează într-un mediu social, economic și științific în care se produc permanent schimbări. Ei trebuie să dezvolte gândirea analitică și critică la studenți, pentru ca aceștia să înțeleagă sensul acestor schimbări, să fie deschiși pentru ideile noi și să fie în stare să rezolve probleme din viața reală. Pentru a face față ritmului rapid al inovațiilor educaționale și al tehnologiilor, precum și al schimbărilor din domeniile cunoașterii, profesorii trebuie să studieze în permanență.

Posibilitățile de dezvoltare profesională oferite de instituțiile de învățământ superior din Moldova sunt în mare parte tradiționale: cursuri de formare față în față pe o durată de

câteva săptămâni, ateliere și seminare. Există și unele variante de cursuri mixte, ce reprezintă combinații de sesiuni tradiționale și de cursuri electronice.

Principalele provocări pe care le întâmpină cadrele didactice în dezvoltarea competențelor lor profesionale sunt condiționate de următorii factori: timp necesar pentru participarea la cursuri, cu eliberarea de la locul de muncă; concordanța dintre conținutul cursurilor și necesitățile de formare; costuri financiare asociate. Societatea are așteptări conform cărora profesorii trebuie să fie responsabili de reînnoirea cunoștințelor proprii cu un sprijin instituțional minim sau chiar fără suport financiar pentru efortul depus, pentru a-și menține competențele la un nivel adecvat. Profesorii nu au timp pentru cursuri tradiționale, deoarece, de obicei, ei trebuie să realizeze activități didactice, conforme responsabilităților postului. Adesea, conținutul cursurilor de formare nu este cunoscut în prealabil și nu este potrivit pentru nevoile cadrelor didactice, însă cursanții înscriși nu abandonează aceste cursuri, deoarece au nevoie de certificare, care să ateste dezvoltarea lor continuă. Cursurile MOOC ar putea contribui la rezolvarea problemelor menționate.

Cursurile MOOC sunt cursuri masive, online, deschise, care facilitează accesul deschis la studii pe scară largă. Cele patru



dimensiuni ale unui MOOC – masiv, deschis, online și curs – sunt caracteristici inerente acestui concept [8].

Termenul *masiv* se referă la numărul mare de participanți înscriși în cursuri MOOC. Inițial, prin *masiv* se înțelegea un număr de ordinul miilor sau chiar zecilor de mii. În prezent, cursurile care au mai mult de o sută de participanți pot fi considerate MOOC. Proiectarea cursurilor MOOC trebuie să ia în considerare modul de prezentare eficientă a conținutului și de susținere a colaborării între cursanți, precum și implicarea unor noi strategii didactice, care să asigure oportunități de predare și învățare de calitate pentru un număr foarte mare de cursanți.

Online, în interpretare îngustă, se referă la un curs ținut online în întregime. Pentru cursanți, aceasta înseamnă flexibilitate din punct de vedere geografic și al timpului consacrat studierii cursului pe durata cât acesta este activ. Cursul include sesiuni sincrone, precum și sesiuni asincrone (înregistrări video, forumuri ș.a.). Treptat, instituțiile tind să încorporeze materialele din cursurile MOOC în format mixt în cursuri tradiționale, mixt însemnând prezența fizică a participanților în realizarea activităților de învățare. Varianta mixtă poate avea diverse realizări: combinație de sesiuni față în față și sesiuni online; încorporare de materiale MOOC în

activitățile unui curs tradițional; suport sau consultații ale unui profesor/tutore pentru cursul ținut online.

Termenul *deschis* are mai multe semnificații, în contextul MOOC. Una dintre ele se referă la acces: oricine, indiferent de studiile sau de experiența pe care o are, sau de contextul în care activează, poate să se înscrie într-un curs MOOC și să studieze. *Deschis* se poate referi la costuri; deseori, cursurile MOOC sunt disponibile gratuit. A treia semnificație a termenului *deschis* se referă la natura deschisă a acumulării și dezvoltării de cunoștințe în cadrul unui MOOC, inclusiv la utilizarea resurselor educaționale deschise. *Deschis* se referă, de asemenea, și la oportunitatea de recombinație și reutilizare a resurselor elaborate în cadrul și pe durata realizării unui MOOC de către profesori și de către cursanții înșiși în procesul de creare de noi cunoștințe.

Filosofia interpretării aspectului de deschidere din conceptul MOOC implică mai multe provocări. Furnizorii de platforme pentru cursuri online, precum și organizațiile care oferă MOOC, utilizează diferite modele și, respectiv, prețuri, care pot include plata pentru certificare, pentru susținerea examenelor, pentru a obține credite sau o calificare. Modelul actual de acces deschis, care permite oricui să se înscrie într-un MOOC, constituie o provocare condiționată de recunoașterea faptului că nu toată lumea



este pregătită în mod adecvat, la nivelul cunoștințelor și abilităților pe care le posedă, să se implice în studierea unui MOOC. Modul de învățare informal, în mare măsură de sine stătător, în MOOC, și lipsa de sprijin și/sau de conexiuni interpersonale pe durata unui curs, în ciuda faptului că aceste cursuri sunt deschise oricui, denotă faptul că oportunitățile de învățare, în realitate, se referă la cei ce posedă cunoștințe, abilități și predilecții necesare pentru a studia în mod independent.

Beneficiile MOOC pentru profesori sunt descrise în diferite lucrări [6; 4; 7]. Analiza acestor resurse web și experiența academică permit autorului să invoce câteva beneficii care vin în favoarea cursurilor MOOC ca mediu de învățare adecvat pentru dezvoltarea cadrelor didactice.

- **Cunoștințe noi sau actualizate.** Profesorii sunt frecvent impuși să studieze ceva nou, fie strategii de predare-învățare-evaluare, fie subiecte noi, sau să-și dezvolte competențele digitale. Este nevoie de timp și de efort pentru a face față acestor provocări din mers. MOOC oferă profesorilor posibilitate să studieze temele necesare într-un mod structurat. Provocarea constă în a găsi exact subiectele necesare și la timpul potrivit.

- **Surse de materiale didactice.** Conținutul MOOC poate fi folosit de profesori în propria lor predare. Acest lucru se poate face direct, dacă conținutul se află sub licență Creative Commons [1], sau indirect, deoarece profesorii pot urma legăturile și resursele din cursul MOOC și le pot încorpora în activitățile didactice la clasă. Utilizarea eficientă a acestor resurse depinde de măiestria cadrelor didactice.
- **Varietate de oportunități și opțiuni.** Piața MOOC se dezvoltă foarte repede: în fiecare an apar noi cursuri, iar provocarea pentru profesori constă în a găsi cursuri potrivite pentru necesitățile lor.
- **Conținuturi adecvate.** Cursurile MOOC sunt deschise pentru utilizatori. Profesorii au acces la descrierea cursurilor și pot să se înscrie în cursurile pe care le consideră potrivite nevoilor lor. Conținutul este transparent, dar devine disponibil în totalitate pe parcursul perioadei de desfășurare. Chiar dacă profesorii nu realizează sarcinile, ei pot utiliza conținuturile în scopuri didactice.
- **Calitatea cursurilor MOOC.** Cele mai recente cursuri MOOC sunt



oferite de instituții cu renume, care dispun de o metodologie bine stabilită pentru elaborarea de cursuri electronice și de echipe bine pregătite, astfel încât calitatea cursurilor nu este o problemă. În plus, pilotarea cursului implică cursanți motivați și deschiși, care își aduc contribuția la calitatea și actualizarea cursurilor. Provocarea legată de calitate constă în faptul că nu există o relație directă între calitatea cursului și numărul de absolvenți. Participanții care abandonează cursul au diferite motive pentru a face acest lucru, nu neapărat corelate cu calitatea cursului.

- **Stabilirea unei comunități a profesorilor.** Implicarea într-un curs MOOC înseamnă interacțiune și colaborare cu colegii interesați de aceleași subiecte. Activitățile din curs pot conduce la apariția unei comunități de profesori care să facă schimb de idei, metode și bune practici concomitent cu realizarea activităților proprii de predare-învățare-evaluare, pentru fortificarea cunoștințelor și reflecțiilor proprii.
- **Dezvoltarea competențelor digitale.** Profesorii înscriși într-un curs MOOC sunt expuși la o

varietate de instrumente tehnologice, implementate într-o abordare pedagogică adecvată. În consecință, ei își dezvoltă competențe digitale necesare pentru propria lor practică didactică. Beneficiul constă în punerea în aplicare a competențelor dobândite în activitățile la clasă.

- **Dezvoltarea competențelor didactice.** Profesorii pot să se inspire în mod intenționat din cursurile MOOC studiate în privința noilor metode de dezvoltare a unui mediu atractiv de predare și învățare pentru studenții lor, inclusiv cu implementarea TIC. Probleme ar putea apărea la implementarea acestor metode, în cazul în care colegii sunt reticenți și nu doresc actualizări.
- **Modele de utilizare a resurselor educaționale deschise.** Cursurile MOOC folosesc, de obicei, resurse deschise sau oferă legături cu portaluri RED, ce îmbogățesc repozitoriul de materiale didactice pe care profesorii le pot utiliza în clasă. Reversul medaliei este că RED sunt mai puțin cunoscute în rândul profesorilor și ar trebui depus efort pentru a promova acest concept.
- **Timp și spațiu.** Deoarece MOOC sunt furnizate electronic la distanță,



profesorii nu trebuie să părăsească locul de muncă. Ei au posibilitate să-și planifice timpul și pot studia în propriul lor ritm, combinând responsabilitățile de profesor cu cele de cursant, pentru a învăța lucruri noi. Dilema pe care trebuie să o soluționeze profesorii constă în a găsi timp pentru studii, deoarece eforturile de a studia un curs necesită timp, indiferent de modul de realizare. În cazul MOOC, acest timp include o perioadă mai lungă, cursantul nefiind impus să respecte ore fixe pentru studii.

- **Finanțare.** În prezent, cursurile MOOC sunt oferite în mare parte în mod gratuit. Taxe sunt percepute doar pentru a obține certificatul de absolvire. Participarea gratuită oferă o oportunitate excelentă de dezvoltare profesională pentru profesori, deși aceasta nu reprezintă o garanție pentru finalizarea cursului.

Argumentele enumerate în favoarea cursurilor MOOC în calitate de soluție pentru dezvoltarea continuă a profesorilor reprezintă un imbold puternic pentru elaborarea și promovarea unor cursuri online deschise masive, în ciuda provocărilor menționate. Există și alte variabile care trebuie luate în considerare în primul rând atunci când se investighează potențialul

MOOC pentru dezvoltarea profesorilor. Acești factori se referă la pregătirea cadrelor didactice pentru a studia în cadrul cursurilor MOOC în contextul lor specific, precum și la principiile de proiectare adecvate acestui public-țintă.

Utilizarea MOOC ca platforme de predare și învățare în formarea continuă a cadrelor didactice este destul de promițătoare [2; 5; 10]. Succesul depinde de modul în care MOOC sunt utilizate pentru a susține diferitele obiective și cerințe ale profesorilor. Întrucât profesorii reprezintă un grup-țintă specific de cursanți, implementarea MOOC în dezvoltarea cadrelor didactice ar putea reprezenta un potențial neexploatat de cercetare pentru elaborării de MOOC în scopul sporirii beneficiilor, recompensării eforturilor și atenuării riscului de eșecuri.

Există diverse categorii de cursanți: profesori care au deja experiență în învățământ, dar au nevoie de perfecționare; profesori care necesită reorientare din cauza schimbării curriculumului și profesori interesați de dezvoltare în carieră. Profesorii au caracteristici specifice în ceea ce privește procesul de învățare și se presupune că cursurile MOOC concepute pentru nevoile lor ar trebui să aibă succes și rate satisfăcătoare de finalizare. În proiectarea și furnizarea de MOOC pentru profesori, este nevoie de îmbunătățirea anumitor parametri

și aspecte favorabile, cu scopul de a obține rezultate bune [10; 7].

Aspectul pozitiv este legat de caracteristicile profesorilor în rol de cursanți. Or, profesorii sunt obișnuiți să învețe, sunt în cunoștință de cauză, sunt cursanți motivați și autodirecționați. Deși nu există cerințe de admitere pentru înscrierea la MOOC, profesorii interesați de propria dezvoltare profesională continuă au deja experiență și cunoștințe inițiale necesare. Ei posedă experiență de predare-învățare-evaluare, ceea ce îi face încrezători în forțele proprii, fiind apti de a împărtăși ceea ce cunosc și de a facilita procesul de învățare a altora. Autodirecționarea se referă la faptul că profesorii își stabilesc obiective profesionale individuale și caută oportunități care le-ar permite să realizeze aceste obiective.

Intențiile de dezvoltare profesională variază în funcție de nevoile individuale ale cadrelor didactice. Domeniul de recalificare ar putea fi diferit pentru profesorii mai experimentați, care au dorința de a-și îmbogăți cunoștințele și abilitățile, față de profesorii mai puțin experimentați, care necesită cunoștințe și deprinderi de bază sau intermediare. Motivația este intrinsecă, determinată de nevoia proprie de dezvoltare și condiționată de cerințele sistemului educațional. Profesorii pot studia în cadrul unui MOOC din diferite motive, nu în mod special pentru a definitiva studiile și a obține

un certificat. Obiectivele și motivele profesorilor pentru dezvoltarea profesională ar trebui identificate prin intermediul unui chestionar, înainte de elaborarea cursului MOOC sau la etapa de înregistrare, cu scopul de a face modificări pe parcurs, în conformitate cu necesitățile participanților.

Echipa de proiect a investigat opiniile cadrelor didactice cu privire la cursurile digitale printr-un chestionar online. În sondaj au fost implicați circa 1300 de profesori din România și 440 de profesori din Moldova.

Analiza răspunsurilor a demonstrat că circa 90% din respondenți intenționează să învețe pentru a-și actualiza cunoștințele, adică sunt interesați de dezvoltarea profesională continuă; aproximativ 75% sunt dornici să fie înscriși în cursuri digitale pentru realizarea intențiilor menționate. Cele mai interesante și mai solicitate subiecte pentru studii, alese de către profesori din domeniile propuse, au fost: implementarea instrumentelor TIC în educație, soft educațional și aplicații specifice cu exemple practice; e-didactica și strategii de învățare și evaluare.

În acest articol au fost investigate premisele de utilizare a cursurilor masive deschise online în formarea profesională a cadrelor didactice, întrucât această inițiativă este nouă pentru domeniul educațional din Moldova. Rezultatele cercetării sunt în favoarea implementării MOOC pentru dezvoltarea continuă a profesorilor. Proiectarea pedagogică, precum și



necesitățile profesorilor sunt variabile importante în succesul unui curs MOOC. Timpul va dovedi dacă premisele inițiale vor deveni realitate și dacă profesorii vor valorifica și accepta aceste cursuri pentru dezvoltarea lor.

Bibliografie

1. [About the Licenses](#) [online], [citat 07.01.2020]. Disponibil: <https://creativecommons.org/licenses/>
2. BATES, A. Teaching in a digital age: Guidelines for teaching and learning [online], [citat 22.01.2020]. Disponibil: <https://www.tonybates.ca/teaching-in-a-digital-age/>. 516 p.
3. Codul Educației al Republicii Moldova [online], [citat 21.01.2020]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/355156/>.
4. COFFMAN, K. The professional development advantages of MOOC [online], [citat 05.11.2019]. Disponibil: <https://www.delcor.com/resources/blog/the-professional-development-advantages-of-moocs>.
5. FYLE, C.O. Teacher Education MOOCs for Developing World Contexts: Issues and Design Considerations. Proceedings of The Sixth Conference of MIT's Learning International Networks Consortium [online], [citat 24.10.2019]. Disponibil: <https://linc.mit.edu/linc2013/proceedings/Session3/Session3Fyle.pdf>.
6. HOLOTESCU, C., GROSSECK, G. [MOOCs: State of the art](#) [online], [citat 16.11.2019]. Disponibil: <https://novamooc.uvt.ro/wp-content/uploads/2016/12/Guide-MOOC-State-of-the-art.pdf>. 82 p.
7. JOBE, W., OSTLUND, C., SVENSSON, L. [MOOCs for professional teacher development](#), Society for Information Technology & Teacher Education International Conference [Proceedings. March 2014, pp. 1580 -1586](#) [online], 2018 [citat 22.11.2019]. Disponibil: <https://www.learnlib.org/p/130997/>.
8. KENNEDY, J. Characteristics of Massive Open Online Courses (MOOCs): A Research Review. În: Journal of Interactive Online Learning. Vol. 13. N 1. Spring 2014 [online], [citat 17.12.2019]. Disponibil: <http://www.ncolr.org/jiol/issues/pdf/13.1.1.pdf>.
9. Standarde de competență profesională ale cadrelor didactice din învățământul general [online], [citat 23.02.2020]. Disponibil: http://edu.gov.md/sites/default/files/standarde_cadre_didactice.pdf.
10. VIVIAN, R., FALKNER, K., FALKNER, N. Addressing the challenges of a new digital technologies curriculum: MOOCs as a scalable solution for teacher professional development, Research in Learning Technology. V. 22 [online], 2014 [citat 11.02.2020]. Disponibil: <http://hdl.handle.net/2440/86483>.